

LIBERAN

UNGDOM

#2011:3

**TEMA:
STORA FRÅGOR**

Stora utmaningar

Världen är full av stora utmaningar. I det här numret av Liberal Ungdom har vi undersökt några av dem. Det handlar bland annat om den ekonomiska kris som sveper genom USA och Europa, och som obarmhärtigt visar på bristerna i den ekonomiska politik västländska stater har fört under decennier.

Joakim Rönnbäck samtalar med statsvetaren Hans Agné om hur eurokrisen kommer att påverka EU-samarbetet. Han ser skäl till både pessimism och optimism.

Thea Andersson skriver om revolutionerna i arabvärlden, där befolkningarna i Tunisien, Egypten och Libyen på kort tid har störtat de förtryckande regimer som länge haft makten. Kommer friheten att fortsätta spridas? Och hur kan vi i västvärlden understödja demokratirörelser i andra delar av världen?

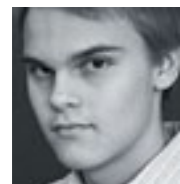
Daniel Engström Stenson, från den gröna tanke-smedjan FORES, skriver om hur vi kan bemöta klimatotet genom att utnyttja marknaden istället för att arbeta mot den. Genom handel med utsläppsätter kan koldioxidutsläppen minska på ett mycket effektivt sätt.

Trots att hindren kan tyckas oöverstigliga och problemen alltför omfattande visar ändå historien att vi människor oftast lyckas, trots att vi har alla odds emot oss. Vi är av naturen anpassliga problemlösare, som ständigt strävar efter att göra det bättre för oss själva. Det är en mäktig drivkraft, som har tagit oss från grottan till skyskrapan.

Men ingenting är gratis. Även om det finns goda skäl att vara optimistisk kommer det alltid att krävas mycket hårt arbete och många nya idéer för att övervinna de stora utmaningarna.

En som ständigt jobbar för att göra världen lite bättre är EU-minister Birgitta Ohlsson. Bawar Ismail har träffat henne för ett samtal om EU, feminism och Star Wars.

Nu är sommaren slut och vi går mot mörkare årstider. Vår ambition är att Liberal Ungdom ska vara ett intellektuellt och idérikt ljus i höstmörkret. Men för att tidningen ska bli så bra som möjligt behöver vi er läsares hjälp. Hör gärna av er med synpunkter och kritik. Bara så kan vi bli ännu bättre.

Trevlig läsning!

Jakob Nyström,
redaktör

Vilken är den största utmaningen för dig just nu?

FOLKET:

Emelie Olstam:

Jag vill lära mig rapa och säga nej!

Inga-lill Olstam:

Min största utmaning är att bli av med min beslutsångest.

Linda Askman:

Att sluta analysera sönder saker.

ADAM:

2011 är ett år av stora jubileer. För 90 år sedan genomfördes en viktig rösträttsreform i Sverige, när både kvinnor och värnpliktiga tilläts rösta. För 20 år sedan föll Sovjetunionen och därmed var östblocket och Sovjetkommunismen till slut upplöst. Men året blir inte bara en tid av påminnelser om forna demokratiska segrar, för i år har vi sett den arabiska våren som äntligen motbevisat de som menar att arabiska folk inte förmår sträva efter demokrati.

Vi liberaler anklagas ofta för att tro att det faktiskt blir bättre. Men så är det ju. Det blir bättre eftersom insikten att andra är fria och lever i demokrati inspirerar. Internet och satellit-TV skapar möjligheter att se hur andra lever, och där tänds en frihetsgnista. Jag är helt övertygad om att vi med tiden får ännu fler jubileer att fira. Kvinnors rösträtt i Sverige och kommunismens fall kommer att kompletteras med demokratis seger i arabvärlden och hela Asien. Allt är inte mörkt, vi rör oss mot bättre tider.

Adam Cwejman,
Förbundsordförande

Innehåll

FOTO: MALINKA PERSSON

4 Noterat 5 Krönika Karin Pihl om verklighetens vrede 6 Debatt Hampus Bergquist skriver om överdrivna överskottsmål och Jonatan Macznik argumenterar för en diplomatisk bojkott av Syrien	8 Tema: Stora frågor Vad kommer efter krisen? Jakob Nyström Universell kamp för demokrati Thea Andersson En union under hård press Joakim Rönnbäck Låt marknaden bestämma Daniel Engström Stenson	18 Porträttet: Birgitta Ohlsson Bawar Ismail träffar Sveriges EU-minister 21 Listan Emma Söderberg Majanen listar Alliansregeringens bästa beslut 22 Kultur Karin Pihl läser boken Äta djur och Emma Söderberg Majanen läser Ett land på för höga hästar 23 Krönika Håkan Tribell om snälla diktatorer

Redaktionen Hör gärna av dig till: jakob.nystrom@luf.se

Redaktör: Jakob Nyström   Art Director: Ebba Tornérhielm   Skribent: Thea Andersson   Skribent: Joakim Rönnbäck   Skribent: Emma Söderberg Majanen   Skribent: Bawar Ismail   Fotograf: Oscar Schau   Fotograf: Malinka Persson

Ansvarig utgivare Christoffer Fagerberg   **Grafisk form** August Ekman Öhrn   **Layout och redigering** Ebba Tornérhielm
Skribenter i detta nummer Karin Pihl, Hampus Bergqvist, Jonatan Macznik, Daniel Engström Stenson, Håkan Tribell   **Tryck** Danagårds Grafiska, 2011   **Omslag** Oscar Schau

NOTERAT

Nubbe på boendet

FOTO: FLICKR.COM/PHOTOS/HARRYCHEN/

Även de små frihetsreformerna är viktiga. Därför är det glädjande att det snart blir tillåtet för äldreboenden att servera alkohol i den gemensamma matsalen. Att på ålderns höst nekas att ta en nubbe eller ett glas vin till maten är ett absurt utslag av den svenska förmyndarmentaliteten. Tack och lov är detta snart ett minne blott.

Alla är dock inte glada för de äldres skull. Så här kommenterade IOGT-NTO:s ordförande Anna Carlstedt förslaget i våras: »Vi moraliserar inte, men man ska veta att drickandet ökar bland äldre, särskilt bland äldre kvinnor. Det är kopplat till lådvinerna.« »Det känns sorgligt att alkoholen måste vara med överallt.«, avslutade hon.

Nej, att dricka ett glas vin till maten är inte sorgligt. Däremot är det sorgligt att inte vilja låta vuxna människor, med några få år kvar i livet, själva välja vad de vill dricka till middag. Fanatiker finns i alla möjliga färger och former. IOGT-NTO är av den mindre uppenbara, men likväl osmakliga sorten.

JN

Intergalaktisk invasion

Paul Krugman är lite av nationalekonomins superstjärna. Till och med rödvinsvästern, som normalt sett inte har mycket till övers för ekonomisk teori, kan ibland höras citera honom. Särskilt konstigt är det kanske inte, då Princetonprofessorn nio gånger av tio anger ökade statliga utgifter som lösningen på allehanda ekonomiska problem. Att han vann Riksbankens ekonomipris (aka "Nobelpriset" i ekonomi) för något helt annat – handelsteori – är det nog få som känner till.

Mig veterligen har ingen hittills vunnit detta pris två gånger. Kanske kan Krugman bli den förste? Han har nämligen en synnerligen djärv och kreativ plan för hur USA ska ta sig ur den nuvarande krisen. I ett samtal med Newsweek-redaktören Fareed Zakaria hämtade Krugman inspiration från någon sci-fi-serie han nyligen sett på TV, där ett hot från yttre rymden enar nationerna och skapar fred på jorden.

Vad ekonomin enligt Krugman behöver är just ett intergalaktiskt hot, så att de krisande staterna får en anledning att rusta upp militärt och därmed driva upp inflationen. "The slump would be over in 18 months", som han själv formulerade det.

Normalt sett gillar jag inte uppföljare till filmer, men det här temat är faktiskt värdigt en. Mina förväntningar på "Wag the Dog 2: Alien Invasion" är stora.

JN

Dawit Isaak = Annika Östberg?

Journalisten Dawit Isaak har suttit fängslad i Eritrea sedan september 2001. I en intervju inför tioårsdagen av fängslandet jämförde socialdemokraternas partisekreterare, Carin Jämtin, Dawit Isaak med den för mord dömda Annika Östberg.

Dawit Isaak blev fängslad utan rättegång för att ha skrivit regimkritiska texter. Annika Östberg fick en rättssäker prövning och dömdes till livstids fängelse för polismord av en amerikansk domstol. Kan man verkligen jämföra de två, Carin Jämtin?

BI

Rätt man på rätt post

Socialdemokraternas ekonomisk-politiska talesperson Tommy Waidelich var ovanligt ärlig i en intervju i Sveriges Radio P1: "Jag är ingen expert men vi får se", svarade sossarnas finansministerkandidat när frågan om eurokrisens påverkan på Sverige dök upp. Anders Borg bör nog inte oroa sig alltför mycket inför valet 2014.

BI

På spaning efter det Täby som flytt

Att blockens statsministerkandidater gav ut varsin "bok" inför valet vann sannolikt inte många röster. Reaktionerna på Reinfeldts hurtiga bildval och Sahlins märkliga uttolkning av Staten och kapitalet var i bästa fall roade.

När Frankrike förbereder sig för val är läget ett annat. Flera tyngre politiker fiskar traditionsenligt intellektuellt kapital med ambitiösa bokutgivningar. Verken lär inte gå upp på topplistorna men är likväl måttstockar på politiskt djupsinne.

I tider av medial snuttifiering kanske detta vore ett grepp värt att importera. Nu väntar vi spånt på uppväxtromanen från Täby och småländska haikudikter. För vilken politiker kan tacka nej till att tala till punkt? Kom ihåg var ni läste det först.

JR

Verklighetens vrede

"Mer kaffe?" Jag sitter på möte med Spånga-Tenstas folkpartiförening. Regnet piskar utanför. Lysröret i lokalen blinkar irriterat och ger ifrån sig ett surrande ljud. Det fyller upp den trötta tystnaden som infinder sig mellan punkterna på den med Comic Sans skrivna dagordningen.

Jag ser mig omkring runt bordet. Personen som frågar mig om kaffe är en gråhårig man i femtioårsåldern. Han är ordförande för föreningen som förutom undertecknad består av min jämnåriga vän Josefine och ett gäng pensionärer. Josefine har just föreslagit att vi ska kampanja på Tensta marknad för att värva medlemmar och möta väljarna.

Förslaget mottas med en entusiasm ungefär lika het som det ljunna kaffet i min orangea pappersmugg. "Mja, det blir väl lite omständligt, vi har ju faktiskt kampanjat på Spångadagarna, i våras", kommenterar Britt-Marie och sträcker sig efter ännu en syltkaka. De andra runt bordet nickar instämmande. Jag och Josefine tittar uppgivet på varandra och undrar stilla – vad gör vi här?

» Med ens känner jag hur den ideologiska vreden börjar koka i ådrorna.«

Fredag kväll samma vecka springer jag upp för tunnelbanans rulltrappa för att hinna till Systembolaget innan det stänger. Klockan är 19:04 och jag vill inte tvingas gå loss på bananlikören jag fick av mormor för att göra mina kvällsplaner rättvisa.

Givetvis hinner jag inte fram i tid. Med ens känner jag hur den ideologiska vreden börjar koka i ådrorna. Ännu en gång har staten sabbat min fredagskväll! Jag är trött efter att ha knegat en hel vecka, och inte nog med att staten tar en tredjedel av mina surt förvärvade slantar – den tvingar mig att spendera min enda lediga kväll i veckan med mormors bananlikör! Nedrans sosseland!

Tomhätt lommars jag iväg mot min kompis lägenhet som hon lyckats fixa via kontakter och lite fuffens. Jag tänker tillbaka på veckans möte med de gamla stofilerna i lokalgruppen och förstår att det faktiskt är värt varenda minut av surrande lysrör. Jag inser att jag kommer ägna mitt liv åt kampen för frihet, oavsett om det handlar om att bekämpa onda diktatorer eller statliga monopol. Hur många tråkiga lokalgruppsmöten det än må kräva.

Karin Pihl
LUF Storstockholm

Överdrivet överskott

I spåren av den ekonomiska krisen under 90-talet, med stora statliga budgetunderskott och en växande statsskuld fyllde en målmedveten överskottspolitik en viktig funktion. Men det som var bra igår bör inte alltid upphöjas till dygd idag. Det finns starka skäl för att ompröva överskottsmålet.

Årligen betalar svenskarna onödigt mycket i skatt, alternativt går miste om stora ekonomiska reformer. Under en mandatperiod rör det sig om mellan 220 och 470 miljarder kronor. Detta beror på riksdagens beslut 2010 om att statens finanser alltid ska visa överskott. Det är en modell som ytterst få andra länder tillämpar, och ett beslut som LUF har all anledning att ifrågasätta.

Ända sedan Sveriges ekonomiska kris på 90-talet har Socialdemokraterna, med Göran Persson i spetsen, lyft fram återhållsamhet i de statliga finanserna som en dygd. I linje med detta har den politiska ambitionen varit att staten ska ha ett årligt överskott. Moderaterna förespråkade fram till 2005 enbart ett mål för statsskuldens storlek, men när skulden närmade sig partiets mål och riksdagsval var nära förestående behövde partiet en ny politik som kunde utmana Göran Perssons tidigare monopol på ekonomiskt ansvarstagande. Produkten blev ett överskottsmål på 2 procent av BNP samt en riksdagsmotion om att skriva in överskottsmålet i lagboken.

Att staten vissa år går plus kan vara bra, men riksdagens beslut innebär att staten alltid, oavsett den ekonomiska situationen, ska spara. Det innebär en kapitalförskjutning från medborgarna till staten och bygger på ett socialistiskt tänkande där staten ses som den yttersta garanten för trygghet.

Begreppet "spara" behöver i det här fallet förtydligas. Om staten har ett överskott så "sparas" inte pengarna, utan de används antingen till att köpa tillbaka statsobligationer eller till investeringar i privata företag. Det första alternativet innebär att

marknadsräntan sänks, och effekten av konstlat låga räntor är missriktade investeringar och farligt hög skuldsättning i den privata sektorn. Det andra alternativet ger regeringen ett pedagogiskt problem då den säljer ut statliga bolag av bland annat ideologiska skäl men samtidigt överbeskattar medborgarna för att köpa aktier.

Enligt beräkningar från 2010, baserade på regeringens ekonomiska prognos för den aktuella mandatperioden, så skulle ett balanskrav istället för ett överskottskrav frigöra 220 miljarder över hela mandatperioden. Det skulle räcka till att avskaffa den statliga inkomstskatten och vi skulle då fortfarande ha 60 miljarder kvar att använda till andra skattesänkningar eller investeringar. Med denna modell skulle bruttoskuldkvoten samtidigt minska från 35 till 28 procent och nettoskuldkvoten – statsskulden minus värdet på de statliga företagen – vara avsevärt lägre. Om vi istället skulle acceptera den nuvarande skuldkvoten och inte amortera på statsskulden skulle hela 470 miljarder frigöras.

Det innebär en kapitalförskjutning från medborgarna till staten och bygger på ett socialistiskt tänkande där staten ses som den yttersta garanten för trygghet.»

Sparande är ett medel för att nå mål, men har inget egenvärde. När Sveriges statsskuld var oroväckande stor fyllde överskottspolitik en funktion, men i dagsläget bör fenomenet kallas för vad det verkligen är: överbeskattning. Sveriges konkurrenskraft stärks av att våra företag investerar i ökad produktivitet, inte av att politiska strateger överbeskattar oss för att framstå som ansvarstagande.

Hampus Bergquist
Ekonomisk-politiska arbetsgruppen

Diktaturens kreatur och satans mördare

Den syriska regimen fortsätter med sina systematiska övergrepp på den egna befolkningen. När Franco avrättade oppositionella i 70-talets Spanien tog Sverige hem sin ambassadör från landet. Jonatan Macznik menar att utrikesminister Carl Bildt borde agera som Olof Palme gjorde då.

När politiska aktivister i Francos Spanien på 70-talet fick möta sin död genom garrottering, valde dåvarande statsminister Olof Palme att omedelbart ta hem den svenska ambassadören från Madrid. Han kallade den spanska regimen för "diktaturens kreatur och satans mördare".

Den regim som idag styr Syrien kan inte annat än beskrivas på samma sätt, och det är nu dags att Sverige bryter de diplomatiska förbindelserna med den syriska ledningen och president Bashar al-Assad, genom att kalla hem Sveriges ambassadör från Damaskus.

Den senaste tiden har vi i skuggan av revolutionen i Libyen kunnat följa den ökade politiska spänningen i Syrien. Vanliga medborgare, ofta unga, väljer att demonstrera mot diktatur och ofrihet. Svaret från regimen är våld och tortyr. Dödstalen stiger för varje dag, då al-Assads metod för att behålla makten är att rikta vapnen direkt mot de protesterande folkmassorna.

Det är därför hög tid att Sverige och övriga europeiska länder tar ett steg till och verkligen visar att vi står upp för de mänskliga rättigheterna. Att ta hem en ambassadör är en traditionell och tydlig diplomatisk markering att förbindelserna mellan två länder är brutna.

Det våld, den tortyr och de folkrättsbrott vi idag bevittnar i Syrien innebär en mycket svårhanterlig situation för omvärlden. Då regimen uppenbarligen inte tar det ansvar för att skydda sin egen befolkning som åligger den enligt internationell rätt, har det internationella samfundet rätt att militärt ingripa för att skydda civila.

Samtidigt vet vi att Syrien har en stark armé, är strategiskt svårt att angripa och på en rad andra punkter skiljer sig från exempelvis Libyen, där en militär intervention var det bästa alternativet. En intervention i Syrien ska dock inte räknas bort helt. Fortsätter al-Assad med sina övergrepp på befolkningen i samma eller större utsträckning, bör det inte vara uteslutet.

Att bryta de diplomatiska relationerna är i dagsläget ett sätt att ytterligare pressa den syriska regimen. Det är önskvärt att avbrytandet av relationerna, denna symboliska men ändå viktiga handling, sker i samförstånd med övriga EU-länder. Ju fler länder som deltar desto starkare blir troligtvis effekten. De sanktioner som nu genomförs av EU är bra, men mer behöver göras.

Att ta hem en ambassadör behöver på intet sätt betyda att man lämnar opposition och demonstranter vind för våg. Att tydligt säga nej till al-Assad skickar tvärtom en signal till stöd för dem som behöver det allra mest: de syriska medborgarna som kräver sin frihet.

Det är inte bara vid direkta angrepp mot Sverige som kraftfulla manifestationer, som att avbryta de diplomatiska relationerna, bör vara aktuella. Det är minst lika viktigt när basala mänskliga rättigheter kränks. Därför bör Folkpartiet i regeringen agera för en aktivare utrikespolitik gentemot Syrien. Bildt – gör som Palme, nu!

Jonatan Macznik
LUF:s utrikespolitiska talesperson

Vad kommer efter krisen?

USA och Europa lider av stora ekonomiska problem. Skuldskrisen vi nu bevittnar är en fortsättning på 2008 års finanskris. Men trots mörka moln på himlen finns det ändå anledning till optimism.

“The time for gridlock and games is over; the time for action is now”. Med de orden inledde president Barack Obama sin kampanj för att driva igenom det stimulanspaket som han presenterade i kongressen den 9 september. Stimulanspaketet på totalt 447 miljarder dollar – varav 194 miljarder i offentliga investeringar och 253 miljarder i skattelättnader – är ett försök att både få fart på den stagnerande amerikanska ekonomin och att återta det politiska initiativet inför presidentvalet 2012.

USA var epicentrum för den finansiella kris som lamslog världen 2008 och den efterföljande lågkonjunkturen. Förvisso kom USA officiellt ur recessionen redan under sommaren 2009, men sedan dess har återhämtningen varit svag. Under 2010 växte BNP med endast 1,6 procent. Att arbetslösheten i augusti i år uppgick till 9,1 procent bekräftar den dystra bilden. Det var ytterligare ett slag mot en redan sargad ekonomi, som nyligen, för första gången någonsin, fått sitt kreditbetyg sänkt av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's, från AAA till AA+.

Huvudskälet till nedgraderingen är den politiska läsningen i kongressen, som nästan fick USA att ställa in sina betalningar av pensioner och räntor, innan man till sist höjde skuldtaket den 2 augusti. Det är också svårt att imponeras av det åtgärds paket – en del av överenskommelsen kring höjt skuldtak – som demokrater och republikaner till slut ”enades” om. Det som från början var ett ambitiöst sparpaket på 4 000 miljarder dollar, slutade med tillsättandet av en parlamentarisk kommitté och automatiska besparingar på otillräckliga 1 200 miljarder ifall man inte kommer överens.

Samtidigt som USA dras med enorma problem, är situationen för Europa ännu värre. Den kris som EMU och dess gemensamma valuta nu genomlider har antagit gigantiska proportioner. I dagsläget har euron zonen varit tvungen att köpa ut tre krisande länder: Irland, Portugal och Grekland. Om det vill sig riktigt illa står de två ekonomiska jättarna Spanien och Italien på tur. Spaniens BNP är två gånger så stor som de tre krisländernas sammanlagda BNP, och Italien är EU:s fjärde största ekonomi. Tanken på en kollaps i något av dessa länder är svindlande.

Liksom för USA är det skenande statskulder som är det huvudsakliga problemet. Euron har bidragit genom artificiellt låga räntor för länder som Grekland, vilket gjort det lättare att fortsätta den lånefinansierade konsumtionskarusellen. Valutaunionen uppmuntrar också genom sin konstruktion till slösaktighet, då övriga länder (läs Tyskland) får betala notan för de som inte sköter sig, vilket vi ser nu. Kraven på statskuldens och budgetunderskottets storlek såg fina ut på papper, men har i realiteten varit värda mindre än detta papper som de är skrivna på.

De ekonomer som varnade för problemen med en gemensam penningpolitik i kombination med nationell finanspolitik tycks ha fått rätt. Något förenklat är problemet att centralbanken ECB måste ta hänsyn till det ekonomiska läget i 17 mycket olika länder. Penningpolitiken blir därför av nödvändighet en kompromiss. Samtidigt strävar dessa 17 länder åt sina egna håll, vilket sammantaget skapar ekonomiska obalanser – särskilt när man inte ställer upp på det gemensamma regelverket kring statsfinanserna. Nu ställs mycket riktigt krav inom EU på mer finansiell samordning och överstatlighet för att rädda euron.

Det är tveksamt om man kan tala om en ny kris. Snarare är det, som idéhistorikern Johan Norberg påpekat, en fortsättning på krisen 2008 vi bevittnar. Då var det husägare i USA – ivrigt påhejade av politiker och banker – som hade dragit på sig för stora skulder. När låntagarna inte kunde betala skickades notan vidare till de banker som stod för den riskfyllda utlåningen.

En stor andel av dessa lån till icke-kreditvärdiga kunder hade dessutom packats om till avancerade finansiella derivat. När krisens moln hopade sig på himlen visste ingen riktigt vem som satt på dessa smittohärdar, så bankerna vågade inte längre låna ut till varandra. Kapitalmarknaden frös till is.

Nu klev den amerikanske staten in. Genom massiva stödlån försökte man undvika en total systemkollaps. Världen över följde andra stater efter. I Sverige tog Riksgälden över investmentbanken Carnegie. Två av de svenska storbankerna, SEB och Swedbank, var också mycket illa ute, på grund av riskfylld utlåning i Baltikum. Om balterna hade devalverat sina valutor hade Anders Borg haft två krisande storbanker på halsen.

Jämförelserna med krisen 1929, som slutade i depression och ett andra världskrig, haglade tätt under denna tid. Tack och lov präglades krishanteringen 2008 av samarbete över nationsgränserna, och världen hemföll inte som då åt skadlig protektionism. Vad som dock hände var att staterna övertog notan från bankerna. Och där befinner vi oss nu.

Haken är att staten utgör slutet på den ekonomiska näringskedjan. Flera länder kan förvisso tillsammans köpa ut ett annat land, som skett med Irland, Portugal och Grekland, men förr eller senare blir kostnaden alltför stor. Tyskland är den bärande pelare i eurosamarbetet som snart riskerar att brista.

Det är en systemkris vi bevittnar. De som 2008 spådde kapitalismens kollaps, och som förmodligen gör det även nu, har dock fel. Detta är inte en kris för kapitalismen, utan en kris för den lånefinansierade underskottspolitik som blivit förhärskande i stora delar av västvärlden. Lånekarusellen kan snurra snabbt, men förr eller senare tar åkturen slut. Det är vad som händer nu. På sikt måste utgifter och inkomster balansera. Det gäller både för stater och för individer.

Det är också fel att tala om en kris för världsekonomin. Förvisso är världens länder idag mer ekonomiskt sammanlänkade än någonsin, men i den senaste krisen tuffade tillväxtländer som Indien och Kina och på när resten av världen bromsade in. Deras BNP växte med 6,7 respektive 8,7 procent under 2009.

Västvärlden måste omvärdera den keynesianska stimulanspolitik som länge varit standardreceptet i alla lägen. Man har skjtit problemen under mattan, där de har ackumulerats för att sedan göra nästa kris ännu värre. Försöken att utjämna konjunktursvängningarna har inneburit att den kreativa förstörelse – där mindre effektiva företag går under vilket frigör kapital till nya

verksamheter – som är så viktig för ekonomins utveckling inte tillåts verka fullt ut.

Det politiska systemets logik gör det lätt att spendera i lågkonjunktur, men nästan omöjligt att spara i högkonjunktur. Ingen politiker vill agera glädjedödare och riskera en valförlust. Politiken har i praktiken inte handlat om att dämpa konjunktursvängningarna, utan om att spendera mycket i högkonjunktur och ännu mer i lågkonjunktur.

» Haken är att staten utgör slutet på den ekonomiska näringskedjan. Flera länder kan förvisso tillsammans köpa ut ett annat land, som skett med Irland, Portugal och Grekland, men förr eller senare blir kostnaden alltför stor. Tyskland är den bärande pelare i eurosamarbetet som snart riskerar att brista.«

Sent omsider är västerländska stater nu tvungna att göra upp med de obalanser som byggts upp under lång tid. De riktigt pessimistiska bedömarna talar om det kommande decenniet som ett "lost decade". Och det kommer visserligen krävas stora uppoffringar. Enorma statliga, och privata, skuldberg ska bantas ned till hanterbar nivå. Den ekonomiska tillväxten kommer förmodligen att vara fortsatt svag. Liksom Sverige under 90-talskrisen kommer många länder att drabbas av ökande arbetslöshet, och problemen kan kvarstå under lång tid.

Men man skulle också kunna vända på det. Det kommande decenniet skulle kunna utgöra startpunkten för en ekonomisk renässans för Europa och USA. Detta genom en återgång till de ekonomiska värden och principer som gjort den västerländska civilisationen under de senaste 200 åren till historiens mest framgångsrika: sparsamhet, entreprenörskap, kunskap och utbildning, kreativitet och en ständig, men ärlig, strävan efter att få det bättre.

Västvärlden står inför stora ekonomiska och samhälleliga utmaningar även bortom den akuta krisen. Arbetstillfällena kommer att försvinna till låglöneländer,

FOTO: OSCAR SCHAU

även mycket kvalificerade sådana. Det är helt avgörande att Sverige och andra västerländska ekonomier förmår att skapa ännu fler jobb i nya, produktiva sektorer. För att det ska ske måste skatterna på företagande, arbete och kapital sänkas ytterligare. Näringsklimatet överlag måste förbättras, så att det blir lättare att starta företag och få dem att växa. Det är växande företag som skapar ökat välstånd, inte Anders Borg eller Stefan Ingves.

Samtidigt krävs stora satsningar på högkvalitativ utbildning. Länder som Indien och Kina har redan på allvar börjat konkurrera om högkvalificerade arbetstillfällen. De bästa tekniska universiteten i Indien är minst lika bra som Chalmers och KTH.

En annan framtidsfråga är välfärdens långsiktiga finansiering. En åldrande befolkning med allt högre krav på välfärdstjänster gör dagens finansieringssystem ohållbart i längden. Människor kommer själva få ta ett större ansvar för sin egen välfärd.

Det finns också stora utmaningar när det gäller att göra produktion av varor och tjänster mer miljövänlig och att effektivt kunna utvinna energi som inte är skadlig för klimatet.

Under de senaste 100 åren har vi genomlevt två världskrig. Depressionen på 30-talet och senare ekonomiska kriser har uttraderat besparingar och lett till massarbetslöshet. Stora delar av världen levde i ett halvt decennium under kommunistiskt förtryck.

Vår stundtals mörka historia inger ändå hopp. Världen, och särskilt västvärlden, har ständigt rest sig upp ur spillorna av den senaste krisen. Europa är mer enat än någonsin förr. Vi är rikare än våra föräldrar, som i sin tur är rikare än sina. Strävan efter ekonomisk och politisk frihet av västerländsk modell störtande till slut järnridån.

Det finns en otrolig kraft i den fri- och rättighetsrörelse som såg dagens ljus under upplysningen, och som utgör västvärldens historiska arv. Europa är den fria kapitalismens vagga, och USA dess främsta symbol. Det finns goda skäl att tro på en ny industriell revolution.

Jakob Nyström

Universell kamp för demokrati

Den arabiska våren har visat att strävan efter demokrati och mänskliga rättigheter är universell. Tidigare kuvade folk kräver nu sina rättigheter. Det är avgörande att västvärlden uppmärksammar och stödjer denna kamp för frihet, jämlikhet och broderskap.

Tunisien den 17 december 2010. En matvaruförsäljare på en gata i Tunis har för sista gången fått sina varor konfiskerade. Han har länge blivit trakasserad och förnedrad av myndigheterna i president Ben Alis diktatur, och i ren desperation sätter han nu eld på sig själv inför människorna på gatan.

Folket i Tunisien hade länge varit förtryckt. Ben Ali hade sedan 1987 styrt landet med järnhand. Makten var centrerad kring honom och ett fåtal utvalda ministrar. Sedan landet deklarerades självständigt år 1956 hade det aldrig hållits ett allmänt val.

Försäljarens tragiska öde var en protest mot den auktoritära tunisiska regimens ekonomiska, byråkratiska och sociala förtryck. Mohammed Bouazizi och hans manifestation blev startskottet för revolutionen i Tunisien, en folkrörelse med genomgripande samhälllig förändring som mål, vilken även spred sig till Libyen, Egypten, Syrien och andra arabstater. Mindre än en månad efter Bouazizis självbränning tvingades diktatorn Ben Ali att fly landet.

Innan våren 2011 betraktades Tunisien, Libyen och Egypten som fullskaliga diktaturer. Korruptionen var mycket utbredd, den polisiära makten missbrukades och samhället var uppdelat i tydliga samhällsklasser. Inom loppet av tre år trefaldigades dessutom matpriserna vilket gjorde de fattigas situation mycket svår. De nordafrikanska diktaturerna förvägrade sina befolkningar deras rättigheter. De ville precis som vi ha rätt att yttra sig fritt, få rättvisa prövningar i domstol

och ha möjlighet att själva välja sina företrädare.

De folkliga protesterna i Egypten, Libyen och Tunisien vaknade till liv av flera olika skäl. De senaste decennierna har dessa länder påbörjat en utveckling mot marknadsekonomi, de har upplevt en långsam men stadig ekonomisk tillväxt och som en konsekvens av detta har en utbildad medelklass vuxit fram. Sådana förändringar får omfattande politiska och sociala effekter i tidigare utvecklade länder. Traditionella och hierarkiska samhällsnormer överges på ett sätt som kan beskrivas som en folklig frigörelse.

Som en följd av detta blev legitimiteten hos de sittande härskarna alltmer undergrävd. Människor fick det tillräckligt bra ställt för att av sina regimer kräva mer än endast det mest nödvändiga. När diktaturernas ledare vägrade lyssna störtades de av den folkliga vreden.

Mohammed Bouazizis självmord blev gnistan som antände en politisk och social krutdurk.

Människorna i dessa länder var enade i sin vilja. De ville avsätta diktatorerna till förmån för ett mer demokratiskt styre. Övergången från diktatur till demokrati sker däremot inte över en natt. Folkliga massdemonstrationer är enbart ett första steg på vägen mot ett fungerande, demokratiskt statsskick. En demokrati är en komplex institution som det tar lång tid att bygga upp.

Libyen, Egypten och Tunisien står nu inför ett antal stora utmaningar. Dessa utmaningar har formulerats av Robert A. Dahl, professor emeritus i statsvetenskap vid Yale. Han menar att det framför allt krävs tre institutioner som grund för demokratisering av ett land.

Den första institutionen är ett polisiärt system som på ett rättssäkert sätt säkerhetsställer lag och ordning. I en övergångsfas kan militären vara ett viktigt ordningsbringande instrument, men det är viktigt att militären respekterar utfallet av folkviljan i de val som hålls.

Den andra förutsättningen är att befolkningen verkligen tror på demokrati som det bästa styrelseskicket. Och att den strävar efter att upprätthålla demokratiska

FOTO: OSCAR SCHAU

principer och att den accepterar ett valresultat till fullo.

Den tredje och sista förutsättningen för en lyckad övergång till demokrati är att landet är suveränt, det vill säga att det inte är ockuperat av någon annan stat, samt att det har möjlighet att klara sig ekonomiskt.

De befriade länderna i Nordafrika har redan uppfyllt det sista kravet, då de är självständiga och har relativt väl fungerande ekonomier. Människor är också enade om att en förändring behövs, även om det råder delade uppfattning kring vilken inriktning förändringen bör ta framöver. Vad som framför allt krävs i nuläget är att befolkningen har möjlighet att framföra sin vilja genom fria och allmänna val, under vilka myndigheterna garanterar den fysiska säkerheten och en oberoende valprocess.

Det är i denna förändringsprocess Tunisien, Egypten och nu även Libyen befinner sig. Det är också med detta omvärlden kan

hjälpa till. Det internationella samfundet kan genom sin närvaro understödja demokratiseringsprocesserna i de nyligen befriade länderna.

Fallet Libyen visar också hur viktigt det är att omvärlden i vissa fall har möjlighet att ingripa militärt för att skydda en befolkning som har tagit upp kampen mot sina härskare. Muammar Khaddafi vände i ett tidigt skede sin armé mot libyerna för att tysta upp- roret. Omvärldens, och tillika Sveriges, insatser var avgörande för att störta Khaddafi.

Mohammed Bouazizis tragiska öde inledde en våg av förändring som svept över Nordafrika och resten av arabvärlden. I flera länder utöver de ovan nämnda har människor börjat ställa krav på sina regimer. De ställer krav på en bättre livssituation och frihet från förtryck. Människor känner vrede mot de styrande, de vill ha förändring och de är beredda att kämpa för den.

Detta får inte ignoreras av omvärlden.

Vi måste uppmärksamma protesterna och hjälpa befolkningarna i deras kamp mot regimerna. Sådana hjälpinsatser kan bestå av ekonomiska sanktioner, diplomatiska påtryckningar och i vissa fall, som i Libyen, av militära interventioner.

Välutvecklade länder i väst, där vi medborgare åtnjuter alla de fri- och rättigheter som många människor världen över fortfarande strävar efter, har en skyldighet att bidra till demokratisering av länder som Tunisien, Egypten, Libyen och Syrien. Vi bör alltid stå upp för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska idealen. Kampen för demokrati är inte de förtrycktas ensak, det är en fråga för hela världen.

Thea Andersson

En union under hård press

Krisen för euron får stora konsekvenser i Europa. Statsvetaren Hans Agné varnar för ökad politisk extremism om krisen förvärras. LUF-ordföranden Adam Cwejman anser att den enda lösningen är att Grekland och andra krisländer tillfälligt lämnar eurosamarbetet.

Med historiskt låga tillväxttal och skenande statsskulder har EU:s medlemsländer gått från globala förebilder till avskräckande exempel. Från ett skuld-satt Washington till det nya maktcentrat Beijing pekas eurokrisen allt oftare ut som det värsta hotet mot världsekonomin.

Situationen rimmar dåligt med den europeiska självbilden och debatten om vad som bör göras rasar. Hur kommer unionen att förändras? Vilka följder får krisen för ekonomin, demokratin och Europas roll i världen? Hans Agné, docent i statsvetenskap på Stockholms universitet, har tagit en titt i den europeiska kristallkulan.

Hans Agné är noggrann med att belysa flera sidor av varje fråga. I egenskap av forskare behöver han inte uppvisa en politikers tvärsäkerhet. I stället återkommer han ständigt till hur komplex den överstatliga politiken är och pekar på hur opinionen samt det ekonomiska läget kan förändras hastigt.

Agné ser inte EU:s hantering av krisen i Grekland som optimal men är positiv till hur Tyskland med flera ställt upp med lån, medvetna om att dessa lär bli nedskrivna framöver. Lånen kan därför ses som en form av utjämningsbidrag mellan EU:s medlemsländer. Han hävdar att unionen därmed redan i dag blivit finanspolitisk. Något han tror är önskvärt för att kunna

hantera de ekonomiska svårigheterna.

– Jag menar att en omfördelning av ekonomiska resurser från de starkare ekonomierna inom EMU är en rimlig kompensation för de valutapolitiska frihetsförluster som ett medlemskap i unionen innebär. Det ligger i exempelvis Tysklands intresse att bevara en stabil eurozon, fri från valutaspekulation. Då får de även vara beredda att betala för det.

Ett annat argument för en utjämning mellan länderna är att krisens orsaker enligt Hans Agné inte enbart kan spåras till de krisande länderna. Tyska huspekulanter på den spanska solkusten och brittiska investerare i italienska pyramidföretag – den internationella ekonomin verkar över gränser. Kanske är det då rätt att även stater gör det.

Hans Agné ser även demokratiska poänger med ett EMU av en mer fiskal karaktär.

– Medborgarnas möjligheter att påverka en fiskal union skulle sannolikt vara större än deras möjlighet att styra över den nuvarande monetära unionen. En fiskal union skulle troligen vara kontrollerad av folkvalda organ i högre grad. Så ser skatte- och utgiftspolitik ut i dag i samtliga medlemsländer. Därför skulle unionens medborgare inte kunna drömma om att delegera detta till några självständiga myndigheter.

Utöver möjligheten att ställa folkvalda politiker till svars pekar Hans Agné även på möjligheterna till ökad insyn. Han pekar på en demokratisk fara med att avgörande beslut i nuläget fattas bakom lyckta dörrar i krisförhandlingar. En uttalad europeisk finanspolitik skulle kunna vara en väg ur detta.

Att politiker i Bryssel vill få större möjlighet att påverka ekonomiska beslut bedömer Agné som troligt. De senaste månadernas utspel om överstatliga skatter är sannolikt ämnade för att känna av opinionen i medlemsländerna.

Något han däremot bedömer som osannolikt är att de krisande ekonomierna skulle lämna euron. Hans

Agné pekar på de många praktiska svårigheterna med att byta valuta under en ekonomisk kris. Kapital skulle sannolikt lämna länderna inför en öppet annonserad devalvering. En dödsstöt för redan hårt prövade banker och aktiebolag.

Utöver de ekonomiska konsekvenserna av att lämna EMU pekar han även på oönskade politiska följder. Exempelvis så lever minnena från inbördeskrig och diktatur kvar i Grekland. Auktoritära och extrema politiska krafter skulle sannolikt vädra morgonluft i en ytterligare fördjupad kris. Oavsett vad man tycker om EMU bör man inse att det inte är lämpligt att lösa upp hela eller delar av unionen i nuläget, enligt Hans Agné.

I slutet av intervjun berör Agné de diplomatiska konsekvenserna av ett ekonomiskt försvagat Europa. Han pekar på att EU:s medlemsländer kan ha fortsatt inflytande genom en enad linje. Diplomatisk samstämmighet fungerade exempelvis väl när regimerna i Egypten och Tunisien föll. Däremot hävdar han att maktbalansen mellan unionen och det ekonomiskt starka Kina kommer att förändras. Högkonjunkturs spelrum för vissa påtryckningar om mänskliga rättigheter i Kina är uttraderat. Oavsett hur EU tacklar krisen lär kommissionen under överskådlig tid ligga lågt gentemot denna tillväxtmotor.

Sammantaget finns det alltså flera mörka moln på den europeiska himlen. Unionen möter nya typer av ekonomiska och politiska problem. Facit lär dröja och under tiden pekar Agné på vikten av att dessa frågor diskuteras. Världen är satt i förändring. För att hänga med framöver krävs en livskraftig debatt.

LUF:s ordförande Adam Cwejman har också engagerat sig i debatten om hanteringen av Greklands-krisen och eurons framtid. Han intar en annorlunda hållning än Hans Agné när det gäller frågan hur Grekland ska komma på fötter igen.

Adam, du har föreslagit att länder ska kunna lämna eller uteslutas ur EMU. Varför tycker du att det vore en god idé?

– Det ökade välstånd som skapats i exempelvis Grekland har skapats genom lån och en stark valuta. Det håller inte att låna sig till välstånd, grekerna behöver verklig konkurrenskraft. Den grekiska produktiviteten har minskat medan statsskulden ökat och det behövs en valutadevalvering för att Grekland ska bli konkurrenskraftigt igen. Därför tycker jag att Grekland temporärt ska lämna euron.

Vad tycker du om de invändningar mot detta resonemang som Hans Agné för fram?

– Jag håller med om att ett utträde kommer att leda till kapitalflykt. Men alternativet är mycket värre. Jag

FOTO: EUROPAPARLAMENTET

vill värna euron och Europasamarbetet, gör vi inget kommer problemen att sprida sig. Ingenting som uträttas nu ökar produktiviteten i Grekland, samtidigt som kostnaden för krisen redan finns där. Grekland måste ges möjlighet att ta sig ur krisen för egen maskin. Annars när vi ingen hållbar lösning samtidigt som förtroendet för unionen sjunker.

– Vad gäller oron för politisk extremism i länder som lämnar euron måste vi påminna oss om att den får näring redan i dagsläget. Om ingenting görs för att lösa krisen kommer problemen att bli värre och sprida sig till andra länder.

Joakim Rönnbäck

Låt marknaden bestämma

Att sätta pris på klimat- och miljöfarliga utsläpp är den liberala miljöpolitikens kärna. Bara genom att utnyttja marknaden, inte motverka den, går det att lösa klimatkrisen och förbättra miljön.

Grundproblematiken bakom miljöförstöring förklarades redan på 1800-talet av ekonomen William Forster Lloyd i ett exempel som senare kom att kallas "the Tragedy of the Commons" – allmänningarnas tragedi. Han studerade vad som skedde när samtliga bönder i en by lät sina kor beta på den gemensamma ängen. Det kostade inget att låta sina kor beta där, men i längden innebar det en mycket stor kostnad i form av brist på bete. För ängen överutnyttjades, och den blev otjänlig när gräset försvann. När varje bonde istället ansvarade för en egen betesplats, noterade Lloyd att marken nyttjades på ett sätt som gav korna bete hela sommaren, och även nästa.

När detta exempel överförs på hela den gemensamma miljön blir konsekvenserna dramatiska. Ekosystemet och klimatet är en gemensam nyttighet som utgör grunden för samhället och ekonomin. Kostnaden för att förstöra det blir enorm, även om det precis som för bönderna inte innebär någon omedelbar kostnad för den enskilde.

Frihet är liberalismens grundpelare. Men någons frihet får inte innebära någon annans ofrihet. Att förstöra miljön, genom exempelvis utsläpp av koldioxid, innebär en begränsning av andra människors frihet. Alltså måste sådana handlingar begränsas. Därför är det liberalt att förespråka ett pris på koldioxid.

Ekonomen Nicholas Stern visade 2006 i sin berömda rapport till Storbritanniens regering att kostnaderna för att inte förhindra klimatförändringarna vida skulle överstiga priset för att omedelbart vidta åtgärder. Beräkningarna i rapporten var viktiga för

att förmå fler av världens ledande politiker att förstå att miljöfrågor inte främst handlar om att få strosa i svampskogen eller åka skridskor på en spegelblank sjöis, utan att vi bör ta vara på den gemensamma miljön för att det lönar sig. Det kan vara värt att fundera på nästa gång någon menar att vi inte har råd att ta krafttag för att minska utsläppen.

Trots Sterns rapport är det idag närmast gratis att släppa ut de gaser som skadar klimatet – och i förlängningen det ekosystem som människan är helt beroende av.

 Frihet är liberalismens grundpelare. Men någons frihet får inte innebära någon annans ofrihet. Att förstöra miljön, genom exempelvis utsläpp av koldioxid, innebär en begränsning av andra människors frihet.«

Koldioxidutsläppen måste prissättas, eftersom marknaden direkt svarar på sådana incitamentsförändringar. I Sverige gjordes detta i början 1990-talet med hjälp av en koldioxidskatt som innebar att företag och även privatpersoner tvingades betala för sina utsläpp. Därmed styrdes de om mot att använda bränslen och energislag som medför mindre utsläpp. Koldioxidskatten har varit starkt bidragande till att Sverige sedan 1990 minskat sina utsläpp med ungefär 17 procent.

Även när klimatpåverkan från konsumtion och handel (utsläpp vid produktion av importerade varor som konsumeras i Sverige, minus utsläpp från varor som producerats i Sverige men konsumeras av

FOTO: MALINKA PERSSON

andra) räknas in har den svenska klimatpåverkan minskat sedan 1990. Samtidigt har den svenska ekonomin växt med ungefär 50 procent.

Det finns alltså inget motsatsförhållande mellan växande ekonomier och minskade utsläpp, oavsett vad många, från vänster till höger, menar. Det tenderar att vara samma personer som menar att det är vår livsstil som måste förändras, alternativ står under hot. Inget av det stämmer. BNP är ett mått på värdeökning, inte ett mått på ökad energiförbrukning. Det är bränslet som avgör om din livsstil är klimatmässigt förkastlig eller ej. En lägenhet i storstan som värms av bioeldad fjärrvärme är bättre än stugan i skogen som värms med oljepanna, precis som bilen på landsbygden som drivs på el eller biogas är bättre än den dieseldrivna stadsbussen.

Därmed inte sagt att all tillväxt är bra. Drivs den av fossila bränslen är den ohållbar. Därför krävs det styrmedel som skapar en koldioxidsnål tillväxt, varav ett pris på koldioxid är det viktigaste. Men den koldioxidskatt som berördes ovan är inte det enda styrmedlet. Det finns fler och mer marknadsorienterade lösningar. Utsläppsmarknader är ett sådant.

Grundtanken bakom en utsläppsmarknad är att varje aktör måste köpa sitt koldioxidutrymme, efter att man beslutat hur mycket koldioxid som får släppas ut. Om

målet är att EU ska släppa ut 1,8 miljarder ton koldioxid skapas 1,8 miljarder utsläppsrätter. Har du ingen utsläppsrätt får du inte släppa ut någon koldioxid. Alltså förutbestäms en mininivå för mängden utsläpp. Det är motsatsen till en koldioxidskatt, där man först sätter ett pris och sedan får tiden utvisa hur det påverkar utsläppen.

På en utsläppsmarknad bestäms priset av tillgång och efterfrågan, precis som på vilken annan marknad som helst. Sätter man ett lågt tak kommer priset på varje utsläppsrätt att bli högt. Det företag som släpper ut mycket koldioxid och tvingas köpa många utsläppsrätter till ett högt pris kommer då antingen bli mer benäget att investera i teknik som minskar utsläppen, eller konkurreras ut av det företag som släpper ut lite koldioxid och som kan använda sina pengar till annat än att köpa utsläppsrätter.

Den idag största utsläppsmarknaden är den som finns i EU (EU ETS). Tyvärr gav beslutsfattarna i ett tidigt skede vika för de industriintressen som menade att det är omöjligt och oöverstigligt dyrt att betala för samtliga utsläpp. Resultatet blev att företagen fick sina utsläppsrätter gratis, baserat på tidigare utsläpp. Dessutom sattes taket för högt, varför det delades ut alldeles för många utsläppsrätter och priset på marknaden blev för lågt. Flera företag med historiskt höga utsläpp kunde dessutom tjäna pengar på att sälja det överskott av utsläppsrätter de kostnadsfritt erhållit.

Från och med 2013 sänks taket (inte tillräckligt dock) och en allt större del av utsläppsrätterna ska säljas på auktion. Att industrierna tvingas betala för varje ton koldioxid de släpper ut innebär att de betalar hela priset för sin produktion. Det innebär i sin tur att marknaden fungerar bättre, då både konsumenter och producenter får information om den fulla kostnaden för produktionen.

Även om möjligheterna att lösa klimatfrågan på global nivå kan synas små, finns det ljusglimtar. Runt om i världen skapas utsläppsmarknader. Till och med i Kina har man beslutat om att upprätta utsläppsmarknader på prov i vissa regioner. Kan dessa marknader kopplas samman till en global marknad kan ett globalt pris på koldioxid sättas.

Detta kommer att leda till att nya tekniker utvecklas. Många små företag som levererar nya lösningar kommer att konkurrera ut de gamla storbolag som inte förmår anpassa sig till den nya verkligheten. En verklighet där atmosfären inte längre kan liknas vid en ängsmark, där kor tillåts beta fritt tills det inte längre finns något gräs kvar.

Daniel Engström Stenson,
Miljösamordnare, FORES

FOTO: ANDREAS DYBECK

En socialliberal ideolog i regeringen

Hon föddes en sommardag i Linköping och hennes hjärtefråga är feminism. Som EU- och demokratiminister är hon en av Folkpartiets främsta ansikten utåt. Liberal Ungdoms Bawar Ismail har träffat Birgitta Ohlsson för ett samtal om EU, feminism och Star Wars.

Kontoret är stort, med präktiga fönster genom vilka solljuset lyser upp rummet. På golvet ligger dottern Stellas barnleksaker och i det anslutande rummet syns en barnsäng. Fönstren bjuder på en mycket vacker utsikt över Stockholm. Platsen är EU-minister Birgitta Ohlssons arbetsrum, i Rosenbad 4.

När jag träder in i rummet noterar jag direkt tavlan "Nattvarden", från den omtalade Ecce Homo-utställningen, som hänger intill dörren. Tavlan är på många sätt en symbol för Birgitta Ohlssons mångåriga kamp för ett mer jämlikt samhälle. Denna kamp har hon bland annat fört som förbundsordförande för LUF i början av 2000-talet och sedan som riksdagsledamot för Folkpartiet. 2010 blev hon utnämnd till EU-minister i Alliansregeringen.

– Man behöver både frihet och jämlikhet i samhället, säger hon som svar på min fråga om vilken sorts liberal hon är.

Vi sätter oss ned vid ett bord och tar för oss av Regeringskansliets mintfyllda chokladpraliner. Sedan fortsätter hon:

– Om man bara talar om frihet i samhället så blir det frihet för de som redan har det bra och är friska. För mig handlar frihet även om att det ska finnas jämlika grundförutsättningar samtidigt som det är upp till en själv att göra vad man vill med sitt liv. Därför är jag socialliberal.

Birgitta Ohlsson är EU-minister under en period av ekonomiska problem i både EU och resten av världen. Den gemensamma valutan genomlider kanske den värsta krisen och kritiker menar att det skapas allt mer motsättningar inom unionen. Trots en dyster period för EU är Birgitta Ohlsson fortfarande en stark EU-anhängare.

– Jag är född 1975 och då var ungefär hälften av dagens 27 medlemsländer diktaturer. Idag är det 27 demokratiska och marknadsekonomiska medlemsländer som utgör EU. Unionens östutvidgning är i mina ögon det främsta demokratiexperimentet i världshistorien. Det är idag höga krav för att få gå med i EU och jag tror att den främsta utmaningen är bristerna när det gäller att leva upp till kraven när man väl gått med i unionen, det gäller såväl mänskliga rättigheter som ländernas finanser. Jag är federalist och EU-projektet är ett steg mot något större.

I Sverige är det bara Folkpartiet som fortfarande öppet slåss för att införa euron i Sverige. Andra partier har antingen profilerat sig starkt mot euron eller varit tysta under den eurokris som nu pågår. Birgitta Ohlsson fortsätter däremot att propagera för euron tillsammans med andra ledande folkpartister.

– Jag förstår den känsla som vissa inom LUF har angående euron och det som nu sker. Men det är viktigt att ha gemensamma symboler, euron handlar lika mycket om politik som ekonomi. Man måste bli tuffare mot medlemsländerna och ställa krav på dem som är med i eurosamarbetet. Det är ju pinsamt att länder kunnat skicka in finansiella rapporter och statistik som inte stämt överens med verkligheten och att man inte ens levt upp till de krav som redan existerar. Därför behöver man ha mer koll på euromedlemmarna. Jag vill att Sverige ska ha euron som valuta. Medan andra partier är opportunistiska så har vi i Folkpartiet ryggrad och står upp för euron.

När vi kommer in på Folkpartiets politik är landsmötet den 14-16 oktober i Karlstad ett givet ämne. Arbetet med att förnya partiet är i full gång och själv är Birgitta ordförande för EU- och utrikespolitiska arbetsgruppen. På frågan om vad hon anser är särskilt viktigt inför partiets landsmöte nämner hon jämställdhetsfrågan.

– Jag tycker att vi måste bli radikalare i vår jämställdhetspolitik. En viktig fråga inför landsmötet är införandet av ytterligare en pappamånad. Förslaget kanske inte är så radikalt, men det är symboliskt viktigt för partiets politik och trovärdighet att vi ställer oss bakom förslaget.

Det är ingen nyhet att jämställdhetsfrågan ligger EU-ministern varmt om hjärtat. Hon har bland annat med sin bakgrund som ordförande för Liberala Kvinnor profilerat sig som en av partiets främsta feminister. Enligt Birgitta är en viktig global och feministisk utmaning den ekonomiska friheten för kvinnor.

– Jag brukar säga: »cash is queen«. En viktig grund för kvinnors frihet och självständighet är att man kan tjäna egna pengar. Det är den liberala feminismens viktigaste bidrag till jämställdhetskampen. Egna pengar är en bra livlina om man till exempel har en dålig relation som man måste lämna. Cash is queen helt enkelt, det är då man får makt över sitt eget liv.

Birgitta Ohlsson går även in på andra områden där hon anser att Folkpartiet bör förbättra sin politik.

– Jag har alltid varit engagerad i djurskydds- och miljöfrågor. Där har vi också områden där jag tycker att partiet bör ha en starkare profil. Ett annat viktigt område är integritetsfrågorna, där partiet borde inta en mer klassiskt liberal ställning. »LUF:ig« som jag är i mina åsikter så tycker jag att Folkpartiet borde bli mer som LUF här.

Jag brukar säga att »cash is queen«. En viktig grund för kvinnors frihet och självständighet är att man kan tjäna egna pengar. Det är den liberala feminismens viktigaste bidrag till jämställdhetskampen. «

Inför intervjun frågade jag några medlemmar i LUF vilken fråga de helst skulle vilja att Birgitta Ohlsson svarade på. De flesta frågorna handlade om viljan att ta över som partiledare för FP. Jan Björklund kommer ju inte alltid att leda partiet. Skulle EU-ministern vilja ta över ledarskapet den dag Björklund väljer att avgå? Med ett skratt svarar hon slingrande, likt vilken politiker som helst. Det är dock ett svar som inte stänger några dörrar:

– Oj, vad smickrande. Om frågan någon gång i framtiden dyker upp får jag ta ställning till det då.

Livet är inte ju inte bara politik. Som den Star Wars-nörd jag är var jag tvungen att fråga EU-ministern om hon föredrar Star Wars eller Star Trek. Hon tänker till ett tag och gör en grimasch innan hon till sist svarar:

– Det värsta jag vet är science fiction. Men om jag är tvungen att välja så får det nog bli Star Wars. Min man är däremot science fiction-typen, han brukar ta hem sådana filmer.

Intervjutiden når sitt slut och jag tar några fler praliner innan jag tackar för mig och ger mig av ifrån Rosenbad.

Bawar Ismail

Birgitta Ohlsson är född i Linköping 1975.

1999-2002 var hon förbundsordförande för LUF.

Hon är gift med Mark Klamberg, doktorand i folkrätt, och tillsammans har de dottern Stella.

Utnämningen "Årets hetero" gick 2011 till Birgitta Ohlsson för hennes engagemang för HBTQ-personers rättigheter.

Alliansregeringens åtta i topp

Vårt moderparti har, tillsammans med de andra Allianspartierna, åstadkommit många bra saker i regeringsställning. Här listar Emma Söderberg Majanen de åtta bästa.

3 Jobbskatteavdraget
Jobbskatteavdraget har lett till att fler människor kommit i arbete, vilket är bra för den offentligt finansierade välfärden. Ännu bättre är det faktum att människor nu får behålla en större del av sina egna pengar.

1. Vård för papperslösa
Under våren kom regeringen överens med Miljöpartiet om att papperslösa flyktingar ska ges ökad rätt till sjukvård och skolgång. Det är sannerligen på tiden – rätten till så grundläggande saker ska inte vara beroende av vilken juridisk status en människa har.

2. Arbetskraftsinvandring
Att alla som vill komma till Sverige för att bo och arbeta här ska få göra det är en grundläggande liberal vision, och mer arbetskraftsinvandring är ett steg i riktningen mot en gränslös värld.

4. Könsneutral äktenskapslag
Att vissa människor undantas från rätten att ingå äktenskap på grund av sin sexuella läggning, är ur liberal synvinkel såväl obegripligt som oförsvarbart.

5. Den nya lärarutbildningen
Svenska elever lär sig för lite och svenska lärare är för dåliga. Därför är det mycket bra att regeringen infört en ny lärarutbildning, med större betoning på ämneskunskaper och pedagogisk skicklighet.

6. Demokrati som kriterium för bistånd
En förutsättning för minskad fattigdom är ökad demokrati. Därför är det på tiden att demokrati numera uttryckligen är ett av de viktigaste målen för den svenska biståndspolitiken.

7. Avskaffad värnplikt
Även om försvaret inte är som vilken verksamhet som helst, är det ur liberal synvinkel väldigt tveksamt att tvinga människor att genomgå en utbildning de inte vill genomgå.

8. Nya regler om expropriation
Förra året ändrades expropriationslagen, så att ersättningen till den som får sin egendom exproprierad blir större än förut. Expropriation av fastigheter är ett mycket stort ingrepp i äganderätten, och ska kunna genomföras endast om det finns ett mycket starkt allmänintresse. Därför är det mycket bra att det numera tas större hänsyn till det ingrepp som expropriationen innebär för den enskilde.

Den lyckliga kossan – en myt?

Är det fel att äta djur? När Jonathan Safran Foer blir pappa känner han sig tvungen att ta reda på vilken mat han vill servera sin son. Under tre års tid söker han svaret på frågan genom att besöka djurfarmer och slakterier. Han intervjuar veganer och djuruppfödare. Han bryter sig in på djurfabriker tillsammans med aktivister och bevittnar den brutala köttindustrin från insidan. Han ser övergödda grisar som knappt kan bära sin egen vikt och kycklingar fullmatade med antibiotika, dömda att leva ett kort, smärtsamt liv på fabriksgolvet.

Min naiva föreställning om den glada kossan som lever ett naturligt liv och sedan slaktas smärtfritt och smidigt bleknar allt eftersom jag vänder blad. Safran Foer beskriver en värld där människans irrationella smaklökar orsakar lidande, klimatkatastrof och svält.

Oavsett om man anser att det är fel att äta djur eller inte, brukar motiveringen vara densamma: De är inte som vi. Safran Foer anser inte att det är principiellt fel att äta djur, men att dagens köttindustri (99 procent av allt kött som produceras i USA framställs industriellt) gör det omöjligt att steka en saftig biff med rent samvete. Och visst har han rätt i att dagens ökade efterfrågan på kött har lett till en brutalt omänsklig djurindustri. Dock anser jag att djur inte är människor, vilket gör biffen på min tallrik ganska komplicerad.

Äta djur uppmanar inte till sträng veganism. Safran Foer vill snarare få oss att reflektera över vad en hamburgare egentligen är. Traditioner, religion och sociala sammanhang har betydelse för vårt val av mat, men kanske borde vi även lyssna till förnuftet och medkänslan.

Karin Pihl

Ett land på för höga hästar

Under en dag i slutet av sommaren hade jag nöjet att ägna mig åt den kanske roligaste boken jag någonsin läst: *För herr Bachmanns broschyr*, skriven av Carl-Johan Vallgren. Berättelsen handlar om en i utlandet (mycket tyder på Tyskland) boende svensk författare som får i uppdrag av en viss herr Bachmann att skriva en broschyr om sig själv och sitt hemland.

Författaren avskyr sitt hemland mer än något annat, och känner sig förföljd av samtliga där boende kulturpersonligheter. Det svar han skriver till herr Bachmann blir en enda lång hatmonolog om landet Sverige, där han gör fullständigt rasande beskrivningar, ibland avbrutet av hyperventilation och fradgetuggande, av allt från svenskars relation till alkohol till den havererade Palme-utredningen och vår uppfattning om vår nation som högre stående än alla andra: "Det finns helt enkelt inga språkliga nivåer så låga att de förmår uttrycka den tafflighet, amatörism, idioti, fördomsfullhet, brist på logik, sinneslöshet och själsliga avtrubning som lades i dagen vid försöket att lösa mordet på statsministern, det finns helt enkelt inga så låga semiotiska skikt."

Och apropå våra högtflygande tankar om oss själva skriver han: "minsta barn, förväntar de sig, ska känna till namnet på deras postminister, kunna vissla med i nationalhymnen, känna till deras senaste pingpongstjärna eller åtminstone vara bekant med det faktum att deras kung är dyslektiker. De lever helt enkelt i tron att deras land utgör mittens rike, de inbillar sig i sin häpnadsväckande perspektivlöshet att deras land utgör vintergatans gravitationscentrum."

Det är extremt överdrivet och tillspetsat, men samtidigt oerhört träffande. Och framförallt är det fantastiskt roligt, hela tiden.

Emma Söderberg Majanen

Finns det snälla diktatorer?

Tänk vad effektivt allt hade blivit med en välvillig diktator vid makten. Eller? Håkan Tribell skriver om varför välvilliga diktatorer inte är lösningen på problemen i sjukvården.

Tänk om Stalin hade varit snäll. Hade det sett annorlunda ut då? Frågan dök upp när jag satt i en turnébuss (jag sjunger i kör) och diskuterade primärvård med en läkare. Det började, som så många av dessa diskussioner, med att vi konstaterade att väldigt mycket inte fungerar i sjukvården. Framför allt byråkratin. Själva vården är det sällan något fel på, men de flesta jag känner har berättelser som handlar om hur de eller någon släkting väntat i timmar i telefonkö, hur de bollats mellan olika avdelningar, hur de suttit halva nätter på akuten, hur den ena läkaren säger si och den andra så. Och så vidare.

Själv har jag haft problem med ett knä, och min husläkare ville skriva en remiss till ortoped. Fast först var han tvungen att skriva en remiss till röntgen. "Inte för att det går att se någonting på den", sa han, "men de kräver alltid det på ortoped, så vi måste göra det först".

Det tog en månad innan jag blev kallad till röntgen. Besöket där tog tjugo minuter. Sedan dröjde det en månad innan det kom ett brev från landstinget. Budskapet i kuvertet var enkelt: Vi kommer att kalla dig till ortoped inom tre månader. (I skrivande stund väntar jag fortfarande.)

Tyck inte synd om mig, det är inte därför jag skriver. Det finns inget speciellt med den här historien, och mitt enda problem är att jag inte kan löpträna som jag brukar. Trist, men inte livsavgörande. Många, många andra har betydligt större och allvarigare problem.

Läkaren som jag satt och pratade med var lika frustrerad. Hon är allmänläkare, och sådana finns det för ont om i Sverige, menade hon. Dessutom är det ett dåligt karriärval att bli allmänläkare, det är mycket bättre

att bli specialist inom något mer väldefinierat. Till exempel ortopedi. Framför allt är det omöjliga arbetsvillkor. För många patienter, för långa timmar, för lite tid att göra nödvändig uppföljning och för mycket tid åt onödig administration.

En sak var vi båda snabbt överens om. Landstingspolitikerna klarar inte av att lösa det här. Det är låg status att vara politiker i landstinget, medierna bryr sig aldrig om det som händer där, och organisationen är för stor för att medborgarna ska känna något engagemang. Dessutom finns det ingen naturlig politiskt ideologisk konflikt i landstinget. Alla partier vill förstås skapa effektiv vård.

Så vad borde man göra? Det var när hon svarade på den frågan som jag undrade hur det hade gått om Stalin varit snäll: "Vi skulle behöva en välvillig diktator, det är det enda som kan få det här att fungera smidigt".

Jag förstår hur hon tänker. Hon ser att några rutiner på jobbet inte fungerar. Hon är dessutom smart, så hon ser hur det skulle kunna fungera bättre. Om man bara gjorde dessa förändringar, plus en del andra smarta, logiska saker, skulle allting fungera smidigare. Alla vinner.

Så fungerar nog de flesta av oss. Vi vill väl, vi ser ett problem, vi ser hur vi kan lösa det. Men det är en sak att tänka så privat, en annan att göra det i politiken. Många tycks tro att en snäll diktator kan skapa effektivitet. Men är det inte konstigt att alla gånger man har försökt har det visat sig att diktatorn inte alls är snäll?

Slutsatsen kan därför bara bli en: Vi måste sluta tro att det finns snälla diktatorer. Vi måste istället bygga system på ett sådant sätt att skadorna begränsas om det råkar bli en ny Stalin som griper makten. För som Lord Acton skrev redan 1887: "Makt tenderar att korrumpas, och absolut makt korrumpas absolut. Stora män är nästan alltid dåliga män."

Håkan Tribell
Chef för Timbro Idé

FOTO: EMILIA ÖJJE

Gömd men inte glömd

Vi samlar inte in pengar till gömda flyktingar för att det är synd om dem. Vi gör det därför att det är en självklarhet för en fri värld att alla har samma rättigheter och de mänskliga rättigheterna skall respekteras.

Liberala Flyktingfonden bildades av Liberala ungdomsförbundet för att vi inte kan leva med att människor avvisas till tortyr, förföljelse och död. Vi samlar in och fördelar

pengar till dem som gömmer sig eftersom de inte kan återvända hem. De behöver mat och tak över huvudet, de behöver mediciner och en bra advokat.

Miljontals människor flyr över världen, några av dem flyr hit. Varje timme Liberala Flyktingfondens pengar kan skänka en familj, är en timme extra i deras liv. Hjälp oss att rädda liv och försvara medmänskligheten.

Skänk pengar via SMS

Bidra med en engångssumma genom att skicka en av följande koder till nummer 72 120.

LUF FOND (10 kr*)

LUF FOND 15 (15 kr*)

LUF FOND 30 (30 kr*)

Skänk pengar via Plusgiro

Du kan enkelt sätta in pengar på vårt Plusgirokontonummer. Sätt in önskat belopp på kontonummer 35 33 88-2.

FLYKTINGFONDEN

Hjälper gömda och utsatta